

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЖУРНАЛІСТИКИ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ**

**СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДСЬКО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ПРЕСИ НА
ХЕРСОНЩИНІ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ.
(НА МАТЕРІАЛІ ГАЗЕТИ «ХЕРСОНСКАЯ МЫСЛЬ»)**

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти “бакалавр”

Виконав: студент IV курсу 461 групи

Спеціальності 061 Журналістика

Освітньо-професійної (наукової)

програми Журналістика

Побірський Артем Сергійович

Керівник: доктор філологічних наук,
професор, Різун Володимир
Володимирович

Рецензент: кандидат філологічних наук,
доцент, Юріна Юлія Миколаївна

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ПРЕСА НАДДНІПРЯНЩИНИ ПОЧ. ХХ СТОЛІТТЯ	7
1.1. Стан Наддніпрянської України на початку ХХ ст.	7
1.2. Передумови виникнення газети «Херсонская мысль».....	12
РОЗДІЛ 2. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИДАННЯ «ХЕРСОНСКАЯ МЫСЛЬ»	18
2.1. Загальне оформлення газети «Херсонская мысль».....	18
2.2. Аналіз рубрик газети та їх тематичне наповнення.....	20
2.3. Характер відділу оголошень в газеті.....	32
ВИСНОВКИ	39
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	43
ДОДАТКИ	47

ВСТУП

Преса завжди займала визначну роль у поширенні інформації навіть у найбільш віддалених куточках світу. Завдяки періодичним виданням (газети, журнали), суспільство дізнавалося про будь-які новини, події, винаходи тощо. Окрім цього, преса була вагомим засобом розповсюдження інформації та дієвим методом популяризації ідей. Тому велика кількість відомих людей у пошуках односторонніх та прибічників своїх поглядів використовували саме періодику.

Але преса не існує як окремий елемент, вона розвивається і функціонує в межах суспільно-економічних, політичних і культурних обставинах певного періоду.

Кінець XIX — початок XX століття для українського друкованого слова видався дуже важким. Усе ще не втратили своєї сили горезвісні Валуєвський циркуляр (1863) та Емський указ (1876), за якими не дозволялося не лише друкувати книги українською мовою, а й ввозити їх з-за кордону. Розпорядженням Головного управління у справах друку 1889 року заборонялось брати на розгляд рукописи українських творів, якщо ті мали якісь відхилення від правил російського правопису.

У період революції 1905 року разом із швидким розвитком українського національного життя почала розвиватися і періодика. Але після поразки посилювався соціальний гніт, який знову придушив всю активність української періодики.

На початку XX століття в Україні існували переважно російськомовні газетні видання, в яких національний елемент виявлявся лише в питаннях історії, фольклору, при розробленні тем з місцевого життя. Досить незначна частина таких матеріалів подавалася українською мовою. Звичайно ж брак періодичних видань українською мовою гальмував розвиток національної літератури та періодики. Але ті події, які сталися

при революції, дали поштовх до пробудження українських діячів, і до створення нових періодичних видань.

Преса є своєрідним обличчям свого часу, яке віддзеркалює негативні і позитивні риси сучасності, прояви минулого. Більш того, на відміну від документальних джерел, газети зберігають багато фактичних даних з історії краю, місцевості, регіону, які ніде більше не зафіксовані.

На сьогоднішній день, преса стала невід'ємною частиною повсякденного життя людини, її постійним джерелом інформації, яка відображає суспільні процеси та історичні події. Тому важливим завданням є розвиток та покращення функціонування преси на Херсонщині. А для цього потрібно вивчити саме витoki і функціонування преси у губернії у дореволюційний і післяреволюційний періоди. Це і обумовлює **актуальність теми дослідження**.

Пресу Херсонської губернії вивчали та досліджували Д. Бєлий («Пётр Иванович Соколов: легенды и были», «Петро Соколов – рідному місту Херсону»), А. Захаров («Пресса далекая и близкая»), Н. Шушляннікова («Про створення та життя преси в Херсонській губернії», «Щодо поповнення списку періодичних видань півдня України ХІХ – поч. ХХ ст.»), Л. Зелена («Видано в Херсоні: 1842 – 1942: Кат. Місцевого друку»).

Особливо цікавою є серія статей Н. В. Шушляннікової, присвячена історії виникнення та розвитку преси на території нашої області. У своїй статті «Про створення та життя преси в Херсонській губернії» науковець умовно ділить історію газетярства Херсонщини на три періоди. Вона доступно пояснює культурні передумови та зв'язки явищ загальнодержавного та місцевого характеру, вливаючи місцеву пресу в контекст загальноукраїнської історії журналістики. Цінною є монографія дослідниці Н.В. Шушляннікової «Розповіді з історії Херсонського краю: монографія» (Херсон, 2003 р.), в якій вона виділила три групи

періодичних видань Півдня України (м. Херсон, м. Миколаїв, м. Одеса), визначивши їх місце в історії Херсонського краю.

Реклама на сторінках херсонських видань початку ХХ століття була предметом дослідження в серії статей О.В. Рембецької «Структурно-тематична та жанрова характеристика газети «Херсонская мысль» (1911-1913 рр.)» (Херсон, 2016 р.), «Рекламні оголошення на сторінках херсонської газети «Копейка» (1909-1913 рр.)» (Херсон, 2017 р.). У них дослідниця проаналізувала рекламні оголошення херсонських газет «Копейка», «Херсонская мысль», що інформували читачів про культурно-мистецькі заходи, висвітлювали життя мешканців міста, а також подавали рекламу товарів масового вжитку, нерухомості, приватні оголошення. Здійснено аналіз тематики, побудови, мовних особливостей рекламних оголошень на сторінках видань.

Однак попри наявні нечисленні дослідження, в яких проаналізовані рекламні тексти поодиноких видань, поки що відсутній комплексний аналіз рекламних повідомлень періодичних видань Херсонщини першої половини ХІХ століття, що й зумовлює **актуальність теми дослідження**.

Метою роботи є було простежити становлення громадсько-літературної преси на Херсонщині першої половини ХХ ст. на матеріалі газети «Херсонская мысль», здійснивши структурно-тематичний аналіз видання.

Для досягнення поставленої мети передбачено розв'язання **таких завдань**:

- 1) окреслити історичні й суспільно-політичні умови розвитку Наддніпрянської України на початку ХХ століття;
- 2) охарактеризувати особливості зародження та розвитку видавничої справи в Херсонській губернії та появи газети «Херсонская мысль»;
- 3) здійснити повну характеристику видання;
- 4) окреслити рубрики та характер матеріалів;
- 5) зробити висновки та узагальнення проведеного дослідження.

Об'єктом дослідження є особливості становлення громадсько-літературної преси на Херсонщині першої половини ХХ століття.

Предметом дослідження є видання «Херсонская мысль» як суспільно-політичне і літературне видання початку ХХ століття.

Для реалізації поставлених завдань були застосовані такі **методи дослідження**: порівняльно-історичний, описовий, методи аналізу, синтезу, узагальнення, систематизації, лінгвістичного спостереження, що дало змогу скласти чітке уявлення про структуру газети, авторський склад, тематику, жанри, зробити висновки щодо її значення у становленні преси Херсонщини.

Джерелами фактичного матеріалу слугувала громадсько-літературна газета «Херсонская мысль» (1911-1913 рр.); підшивки номерів якої знаходяться у відділі рідкісних краєзнавчих матеріалів фондів Херсонської обласної наукової універсальної бібліотеки імені О.Гончара.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що в ній уперше комплексно проаналізовано громадсько-літературна газета «Херсонская мысль»: структура, рубрики, авторський склад, жанрово-тематичне розмаїття матеріалів видання.

Практичне значення роботи полягає в тому, що її матеріали можуть використані при подальших розвідках з питань розвитку періодичних видань Херсонщини першої половини ХХ століття, а також при підготовці студентів до семінарських занять з курсу «Історія української журналістики», для написання курсових робіт.

Структура роботи. Дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

РОЗДІЛ 1

ПРЕСА НАДДНІПРЯНЩИНИ

ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

1.1. Стан Наддніпрянської України на початку ХХ ст.

На початку ХХ століття Наддніпрянська Україна знаходилася в складі Російської імперії. І саме це стало визначальним фактором для розвитку країни в цілому. В цей період велику роль відіграла російська революція 1905-1907 років, завдяки якій стало можливим розвивати українську пресу.

З кінця 1905 р. український національний рух стрімко прогресував. Після маніфесту 17 жовтня активізували свою діяльність політичні партії, однак вони проводили досить стриману політику. Головна їхня вимога – відновлення української держави у формі автономії. Лише українська народна партія прагнула до цілковитої незалежності. Соціально-економічні і політичні вимоги передбачали ліквідацію поміщицького землеволодіння, демократичні свободи, скасування мовно-культурних обмежень, усунення перешкод на шляху розвитку національної культури.

Під тиском національно-визвольного руху народів імперії царизм вимушений був йти на поступки. Наприкінці листопада 1905 р. був прийнятий закон, який дозволяв видання літератури національними мовами, створення культурно-освітніх національних товариств, відкриття національних театрів [21, с.11].

Як зазначає дослідник Т.С. Гринівський, у 1906 році було здобуто офіційний дозвіл на вживання власного фонетичного правопису. Скасовувалось одне з найтяжчих обмежень, що спотворювало українську мову. Це відкрило нові перспективи для згуртування і культурного

виховання нації. Не дивно, що кількість книг, надрукованих рідною мовою, одразу зросла [21, с.22].

Почався швидкий розвиток українського національного життя. Одним із досягнень української інтелігенції було створення преси. У листопаді 1905 р. почала виходити перша українська газета «**Хлібороб**» (м. Лубни).

Однією з перших щоденних українських газет стала «**Громадська думка**», перший номер якої вийшов 31 грудня 1905 р. На жаль, їй судилося існувати недовго: в ніч на 18 серпня 1906 р. у приміщенні редакції поліція вчинила погром, заарештувала одинадцять працівників. Наступного дня, 19 серпня, згідно з розпорядженням генерал-губернатора, «Громадську думку» закрили. Її ідеї продовжила газета «**Рада**», яка вийшла через місяць, 15 вересня. Вона пронесла прапор першої українськомовної газети у столиці до середини 1914 р. і була закрита через введення воєнного стану. Як видання загальнополітичне, економічне та літературне, «Громадська думка» /«Рада» значну частину площі своїх сторінок відводила подіям в Україні, Росії, за кордоном. Жодного номера не вийшло без матеріалів, присвячених життю тогочасного Києва. Газета закарбовувала на своїх шпальтах важливі моменти й особливості формування української культури та побуту губернського центру, достовірно відтворювала факти тогочасної дійсності. У постійних рубриках «У Києві», «З українського життя» вміщувалися повідомлення про конкретні події з царини українознавства [21, с.12].

Після 17 жовтня 1905 р. розгорнулася діяльність мережі товариств «**Просвіта**». Перша «Просвіта» була відкрита в Одесі 30 жовтня 1905 р. Вона мала власну бібліотеку й історичний музей, створила окремий фонд для видання книжок. Активно діяли «Просвіти» в Катеринославі, Києві, Миколаєві. На середину 1907 р. в Україні вже діяло 35 організацій. Їх члени не лише поширювали українську літературу, а й підвищували

загальноосвітній, культурний рівень людей, селянам допомагали добути елементарні знання з агротехніки, ведення господарства.

Помітним явищем тогочасного життя була діяльність українських представництв у Державній думі. Перша Дума почала працювати у травні 1906 року, від України до її складу ввійшло 102 депутати, серед яких переважали селяни та представники міської інтелігенції. 45 депутатів – українців створили свою власну парламентську громаду. Головою її був адвокат І.Шраг. В основу програми цієї парламентської групи були покладені 3 найбільш гострі для українського суспільства проблеми: земельна, освітня і питання автономії. Громада видавала свій власний журнал «**Украинский вестник**». Виступала за перетворення Російської імперії у федеративну державу [21, с.14].

У січні 1907 р. відбулися вибори до II Думи. Понад половину всіх депутатів становили селяни. В Думі знову була організована і почала діяти українська парламентська фракція – Трудова громада (47 депутатів). Вони домогалися автономії України, місцевого самоврядування, української мови в школі, суді й церкві; створення в університетах кафедр української мови, літератури й історії. Громада видавала часопис «Рідна Справа – Думські вісті». Друга Дума була ще більш радикальнішою ніж перша, й тому протрималася недовго (103 дні). Третього червня 1907 р. її було розпущено. Третьочервневий переворот вважається закінченням революції 1905-1907 рр.

Тобто, усі ці події сприяли для активного розвитку преси на території України. Але все змінилося після поразки революції. В країні настав період політичної реакції, яка за ім'ям голови царського уряду отримала назву Столипінської. Друга Дума розпускалася, вводився в дію новий виборчий закон, за яким 80% населення позбавлялося виборчих прав (переважно робітники, селяни, неросійські народи). Третя Дума була реакційною, більшість в ній мали чорносотенці та октябристи. Від України обрали 111 депутатів, із них 64 – поміщики [21, с.15].

З наступом реакції посилювався національний гніт. Починається період політичної реакції, яка зводила нанівець всі попередні досягнення. У 1908 р. у Києві було створено «Клуб російських націоналістів», який завдяки державній підтримці став однією з найвпливовіших політичних груп у Російській імперії. Клуб вважав своїм завданням «вести суспільну і культурну війну проти українського руху на захист основ Російської держави в Україні».

У російському опозиційному до самодержавства демократичному таборі також помітно посилювався великодержавний шовінізм. Партія кадетів виступала проти визнання окремих національних прав українців, вважала, що українці всього лише південна гілка російського народу.

У 1909 р. український уряд заборонив викладання українською мовою у тих школах, де в період революції воно було введено. Подібна політика проводилася і у вищих навчальних закладах України. Не залишала влада поза своєю «увагою» і українську пресу. У 1907 р. з 18 періодичних українських видань лишаються тільки 9. Протягом наступних років їх кількість ще зменшилася [21, с.15].

У 1910 році побачив світ циркуляр прем'єр-міністра П. Столипіна, в якому «іногородцям» (українцям та іншим народам Російської імперії) взагалі заборонялося створювати будь-які товариства, клуби, видавати газети рідною мовою.

Царська влада використовувала «чорні сотні» - збройні загони шовіністичних організацій «Союза руського народа», «Союза Михаила Архангела» для фізичної розправи з прогресивною інтелігенцією, національно свідомими українцями, для знищення демократичних установ, проведення єврейських погромів.

Якщо всі ці важкі умови підкосили видання в столиці, то що вже казати про інші українські міста, які мали підкоритися російській владі і слідувати вказаним нормам. Одним з таких міст стала Херсонська

губернія, в якій в період 1912-1913 роки виходила громадсько-літературна газета «Херсонская мысль».

Як зазначає дослідник А. П. Животко, з початком війни 1914 р. українську пресу було заборонено. На 1915 р. пощастило залишитися лише двом легальним часописам, два часописи почали виходити наново, а три виходили нелегально. Отже, з 17 часописів, що виходили в 1914 р., легальних органів було лише 4 [5, с.16].

Лютнева революція 1917 р. в Росії принесла свободу друкованого слова. Протягом уже перших місяців українська преса стала на шлях широкого розвитку. Відроджується в українських містах, появляється в різних провінціальних осередках, народжується в найдальших кутках української землі і, врешті, охоплює собою українські колонії, частину фронту тощо. З кожним днем шириться її мережа, поширюється її об'єм і завдання. З шести органів, що виходили напередодні революції, зростає вона до 106 органів, досягаючи на 1918 р. 212 пресових органів [5, с.17].

1919 рік був в Україні надзвичайно складним. Періодами наступав політичний і економічний хаос. Шість основних політичних військових сил діяли в українських землях: українські на чолі з Директорією, радянські, Антанти, білогвардійські, польські, анархістські. Взимку 1919 р. на переважній частині України було встановлено радянську владу.

У травні на територію України вторглися полчища генерала А. Денікіна. Білогвардійський окупаційний режим тривав в Україні з літа до осені 1919 р. Запеклий поборник "єдиної та неподільної Росії" Денікін жорстоко придушував національно-визвольний рух, будь-які прояви українського національного життя, заборонив українську мову, відновив поміщицьке землеволодіння.

З 13 серпня 1919 р. Херсон перейшов під контроль військ Добровольчої армії Півдня Росії під командуванням генерала Денікіна. Він розумів, що преса є могутнім органом впливу на суспільство. Саме з

того часу цим органом на Херсонщині стає щоденна, суспільно-політична і літературна газета «Херсонское утро».

1.2. Передумови виникнення газети «Херсонская мысль»

Як зауважує дослідник О.Колесник, у Російській імперії в XIX столітті участь провінції у видавничій діяльності була досить незначна. Книга, розрахована на масового читача й широкий збут, у провінційних містах, до яких відносився й Херсон, не видавалася, тому що не витримувала конкуренції в книжковому виробництві. Поліграфічна промисловість концентрувалася в столицях і деяких культурних і торговельно-промислових центрах - Петербурзі, Москві, Казані, Києві, Одесі, Харкові, де книги друкувалися великими тиражами, завдяки чому були дешевше місцевих видань [10, с.37].

У пореформений період межі поліграфічної промисловості поступово розширилися до губернських, а згодом - до повітових міст.

На початку XIX століття при Херсонському губернському правлінні була заснована перша друкарня в місті. Точну дату її заснування зараз встановити складно. Ось про що довідуємось з повідомлення військового губернатора А.Г. Розенберга від 17 травня 1809 р.: *«в Херсонской и Таврической губ. типографий никаких не имеется, кроме одной в г. Николаеве, но она в ведении Черноморского адмиралтейства и сведения о ней без разрешения морских сил получить нельзя было»*. Цей документ дає підставу стверджувати, що перша друкарня в Херсоні з'явилася не раніше 1809 р. [10, с.38].

Спочатку друкарня Губернського правління перебувала в правому флігелі будинку, де розташовувалося правління (зараз - вул. Суворова, «іменний» будинок Суворова). Після реконструкції в 1822 р. її перевели у великий флігель, де раніше розміщувалася повітова присутність (кут вулиць Суворовської і Говардовської, зараз - пр. Ушакова).

Друкарня Губернського правління не була самостійним промисловим підприємством. Її основне завдання полягало в задоволенні канцелярських потреб правління й виконанні замовлень адміністративних установ. Згодом, у друкарні стали друкувати «Губернские ведомости» та інші офіційні видання Губернського правління. В 1842 р. була надрукована брошура «Положение об учебных фермах». Дотепер у фондах бібліотек міста вона не збереглася. Відомостей про більш ранні видання губернської друкарні немає.

В 1863 році в друкарні Губернського правління були надруковані **«Труды Херсонского губернского статистического комитета»**. Вони стали першим херсонським книжковим (тобто більше 48 стор.) виданням. «Труды...» склалися з двох частин. У першу ввійшли історико-краєзнавчі й довідково-статистичні матеріали; у другу - «Губернский адрес-календарь и другие справочные сведения» [10].

"Труды..." - перше херсонське видання, в якому було опубліковано фотографічний знімок міста.

Крім друкування офіційних видань Губернського правління друкарня досить активно виконувала замовлення різних установ і приватних осіб. Тут надруковані перші зразки художньої літератури «легкого» жанру: твори Ге Г.М. - комедія «Жена» (1868) і опера «Ганнуся» (1870), роман Бермана І.А. «Счастливый брак». Ч. 1 1896), а також перший у Херсоні збірник віршів Діакова Н.К «Плоды фантазии» (1880).

Херсонське губернське правління було єдиною державною установою, що мала свою власну друкарню. Всі інші херсонські друкарні, засновані до 20 квітня 1919 р. (тобто до націоналізації), були приватними.

Приватні друкарні найчастіше були і видавцями і книготорговцями. Вони друкували за свій рахунок, виконували замовлення державних установ і приватних осіб. Замовлення гарантували стабільну завантаженість друкарських верстатів.

Як зауважує О. Колесник, перша в місті приватна друкарня Н.Й. Ващенко відкрилася в 1856 р. В 1886 р. її власником став М.К. Аспер, а після його смерті в 1888 р. - А.М. Ходушин (керувала справами друкарні його дружина О.Д. Ходушина). Після націоналізації на базі друкарні спадкоємців О.Д. Ходушиної - С.Н. Ольховикова та С.А. Ходушина був створений великий поліграфічний центр - Народна друкарня № 2 [10, с.38].

Крім вищевказаних поліграфічних підприємств, починаючи з 80-х років ХІХ ст. і до 1919 р. У Херсоні працювали друкарні: Горбунова і Чулакова, «Русская» (згодом К.Д. Шрейбера), А.І. Заранкіна, М.І. Ковальова, «Юг» (В.І. Гошкевича), Б.А. Фукса, «Порядок» Спозіто, «Экономия» (Б. Фукса і Ф. Наровлянського), Георгіївських кавалерів, художньо-електрична друкарня С.В. Поряденка, І. Дорфмана, С. Блюмкіна та Р. Дорфмана та ін. Майже всі вони знаходились в центральній частині міста. Деякі друкарні за роки свого існування неодноразово змінювали адреси, власників, здавалися в оренду [10].

На думку дослідниці Н. Шушляннікової, історія преси на Херсонщині зазнала три хвилі піднесення: 1) 20-30-ті рр. ХІХ ст. характеризується виникненням адміністративних видань; 2) 70-80-ті роки ХІХ ст. – період появи видань «загальнодоступного читання»; 3) 90 рр. ХІХ – початок ХХ століття – епохи спеціалізованих видань наукового, літературного, суспільно-політичного профілю [31, с.96].

Як наголошує Н. Шушляннікова, першою газетою, яка була видана у Херсоні, була «**Херсонские губернские ведомости**». Її сигнальний номер вийшов у 1838 році [31, с.97]. Розширення географії періодичних видань у 30–40-х роках ХІХ ст. відбулося, насамперед, за рахунок відкриття у 1838 р. газет «Губернские ведомости». Останні були на той час єдиним типом місцевого періодичного видання, де друкувалися матеріали економічного, історичного, культурно-освітнього характеру, різноманітні красназавчі розвідки.

Первістком серед тодішньої херсонської преси ліберально-демократичного спрямування, безумовно, була «науково-літературна, політична, сільськогосподарська та комерційна» щоденна газета «Юг», перше число якої побачило світ 1 березня 1898 року. Це було перше приватне видання адміністративного центру Херсонської губернії для місцевих жителів, а передусім інтелігенції, було немов ковток свіжого інформаційного повітря. Її засновником та видавцем-редактором був Віктор Іванович Гошкевич [31, с.29].

На Херсонщині в перші 20 років ХХ століття (період виходу газети «Юг») виходили такі газети: «Вечірні новини», «Життя Півдня», «Копійка», «Летючий листок», «Херсонська пошта», «Херсонські губернські відомості», «Херсонські новини», «Херсонський вісник», «Херсонський кур'єр», «Південна Русь», «Південний ранок», «Південний кур'єр» [3].

З 28 квітня 1909 року починає виходити херсонська газета «Копейка». Останній номер газети вийшов 21 квітня 1913 року. Це була щоденна, безпартійна, суспільно-літературна та комерційна газета. Обсяг газети складав 4-6 листків, розмір 54 на 38 см [17, с.89].

В цей період у Херсоні працює типографія Ф.З. Епштейна за адресою Воронцовська вулиця, будинок Баумгольца, де в період з 15 жовтня 1911 по 7 квітня 1913 року видається Херсонська громадсько-літературна газета «Херсонская мысль». Редакція розміщувалася за адресою – *«по Витовской ул. против Потёмкинського бульвара вь домъ С.Я. Кесслер»*.

Газета позиціонувала себе як щоденна, безпартійна громадсько-літературна і комерційна газета. Редактором і видавцем був І.М. Кесслер. Виходила на чотирьох полосах, форматом 44 на 32 см. Коштувала 1 копію.

Звичайно не дивує мова видання. Херсон також знаходився під владою Російської імперії, її утиску і заборон. Тому мова газети –

російська, використовувалася дореволюційна орфографія (тобто використання літер і, ѣ, ѳ, ѵ).

Газета спеціалізувалася на друку подій Херсонської губернії, Російської імперії, новини з-за кордону, та літературно-художні матеріали.

Таким чином, друкуючи матеріали різного напрямку (від новинних до літературних), видання задовольняло різні прошарки населення, чим і була популярною.

Цікавим явищем є автори газети. Адже, порівнюючи з сучасною пресою, автори в наш час використовують псевдоніми, але все-таки публікуються частіше під своїм ім'ям. Це використовується, коли невпевнені у своїй безпеці після публікації, або не хочуть, щоб одне ім'я часто повторювалося на одній шпальті, якщо матеріалів багато.

В «Херсонской мысли» майже всі автори друкуються під цікавими псевдонімами. Це такі автори літературних матеріалів як Дядя Донь, Симфа, Тень (Ваша несчастная Тень), Гномь, К, Цви, Эльза, РЪ, Федот да не тот, Сарсь, Дека. Автори інформаційних матеріалів: Ухо, Вольдемар, Алешковець, З, Ичь, Дядя Пудь, Лордь Грей, Шимоза, Viola, La Vemol, Инкъ.

Те, що матеріали підписувалися псевдонімами можна пояснити ситуацією, тими утисками, які були на той час, і можливо автори побоювалися, що їх можуть у будь-якому разі покарати. А може просто часто матеріали писала одна людина, і просто підписувалася різними цікавими іменами. А можливо діяльність саме цих людей була заборонена і вони приховувалися під псевдонімами.

Але звичайно, по при все це деякі автори публікувалися під справжніми прізвищами – Александр Вейнберг, Владимир Сокольников, Николаев, Корконос, Владислав Содельников, М. Малин, П. Строгий, Вешній, А. Потапов, Зимовий. Також справжні імена в листах до редакції – Д. Юльчевская, Григорий Гнилосаров, Юсиф Сухин, С. П. Криворученко.

Газета мала власних кореспондентів: Александр Вейнберг, Николаев, Алешковец, Зимовий. А також присутні постійні рубрики, з закріпленими за ними авторами: «Алешки», «Театр і музика», «Отзвуки», «Революція в Китай», «Письма в редакцію», «По Руси» та інші.

Також газета вміщувала іноземні матеріали, тому мала в складі редакції власного перекладача: Ічъ «Пятница 13» (з французької мови) та «Душ» (з німецької мови).

РОЗДІЛ 2

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИДАННЯ «ХЕРСОНСКАЯ МЫСЛЬ»

2.1. Загальне оформлення газети «Херсонская мысль»

Видання друкувалося форматом А3 на 4 полосах, розповсюджувалося за ціною – 1 копійка. Для ознайомлення з зовнішнім виглядом потрібно переглянути кожну шпальту.

I шпальта. Це перша сторінка, що презентує газету. Вона оформлювалася наступним чином: на колонтитулі зазначають календарні відомості (дата випуску, назва дня, числа, місяця, року, ціна), які оформлюються рядком (наприклад, «Понедельник, 9-го Января 1912 года № 75»). Ця інформація відділяється напівжирним шрифтом. Одразу під нею розміщується інформація – як себе позиціонує видання: «Ежедневная, беспартийная, общественно-литературная и коммерческая газета».

Після цього подається напівжирним шрифтом назва видання, розміщена у два ряди. Це, на нашу думку, було зручно для сприймання і зручно для розміщення, бо по дві сторони від назви (тобто на шпигелі) розміщувалася інформація: зліва - «Такса за объявления», справа – «Условия подписки с доставкой на домъ». Обидві були виділені тонкою лінією у вигляді рамки.

Під назвою газети розташовували у чотири ряди інформацію особистісного характеру: «Выходит ежедневно. Редакция и контора помещаются по Витовской ул. против Потемкинскаго бульвара въ доме С. Я. Кесслеръ. Принимаемыя для напечатанія рукописи обратно не возвращаются. Для личных объясненій редакция открыта ежедневно отъ 11 до-хъ.»

Уся ця інформація відділялася знову напівжирною лінією. Це і була заголовкова частина, яка презентувала видання, а далі вся перша сторінка заповнювалася оголошеннями та об'явами різного характеру.

Подібний спосіб оформлення на сьогоднішній день може здаватися дивним. Адже зазвичай календарні відомості розміщують після назви газети, а об'яви ніхто не виносить на першу сторінку, бо це не тільки відволікає увагу читача, а й не притягує купити газету, тому що на першу полосу виносить найяскравіший матеріал, або його анонс, який змусить потенційного читача придбати видання. Але аж ніяк не об'яви, які за логікою розміщують останніми. Проте потрібно не забувати в які роки видавалося видання і які норми були встановлені в ті роки для преси.

II і III шпальта. На розвороті в хаотичному порядку розміщували матеріали. Газета друкувала інформацію в 4 колонки, кожна відділялася лінійкою, а кожна рубрика-матеріал відділяли одна від одної напівжирною подвійною лінією. Хаотичність, про яку згадувалося вище, полягає не тільки в місці розміщення матеріалу на полосі і його непостійності, а й у тематиці. Тобто, якщо порівнювати з сучасними правилами оформлення, то існують певні норми розміщення тем: що винести в першу чергу, а що вже поставити далі (наприклад, новини з-за кордону, політика, новини міста, кримінал, спорт і т.д.). А в цьому виданні такий порядок відсутній. Тому і бачимо на одній полосі події за кордоном і якась об'ява, кримінальні новини з міста і вірш. І така хаотичність теперішнього читача звичайно збиває з пантелику.

Жоден інформаційний текст не підписаний. Іноді внизу матеріали підводилися напівжирною лінією і під нею, на нижньому колонтитулі вміщувалася невелика інформація на всю строку різного характеру. Це адреса редакції, або її зміна, а найчастіше різна реклама (наприклад, «Спешите купить обув ибо закуплен большой транспортъ обуви съ гром. скидк. 300 паръ дамск. галошь по 1 р. 25 к.» - 11-го Января №77 1911).

IV шпальта. У цьому блоці іноді друкували продовження деяких матеріалів, а в основному всю полосу наповнювали знову об'явами та оголошеннями, внизу матеріали (оголошення) відділялися знову напівжирною лінією і на всю полосу друкувалося: «Типографія Ф. З. Эпштейна. Херсон, Воронцовская, домъ Баумгольца».

Але звичайно подібна верстка і розміщення матеріалів була не постійною. Наприклад, починаючи з номера за «14-го Января 1912 года №80» на першій полосі вертикально друкується запрошення на підписку до газети: «Продается подписка на 1912 годъ». Або, наприклад, в такому ж вигляді друкувалися на першій полосі деякі об'яви («75% Економіи. Электрическая лампа В. Х. Бомштейна»).

Отже, можна зробити висновок, що верстка газета ще далека від досконалості. Адже, перш за все, вона не стабільна, матеріали розміщували хаотично, а іноді взагалі не доречно стосовно їх змістового наповнення, відсутність авторів інформацій (а отже сумнів щодо правдивості новин). Але всі ці недоліки ми помічаємо з позиції нашого часу, де норми і правила верстки виробилися і закріпилися саме завдяки подібним виданням. Щодо позитивних моментів, то можна відмітити доволі гарне і зручне для сприймання і презентації видання розміщення назви. І хоч оформлено стандартно, але інформація, яку вони розмітили поруч (підписка і такса за оголошення) дуже вдало доповнюють його і раціонально використовують площу полоси.

2.2. Аналіз рубрик газети та їх тематичне наповнення

Звичайно, в ці роки важко говорити про таке поняття як «рубрика», адже якщо вони і були у виданнях, то не постійно. В нашій газеті вони були, але з'являлися не в кожному номері, іноді через номер, або декілька. І не всі мали своє постійне місце розташування на полосі. Оформлювалися часто у вигляді матеріалу, а тому якщо не погортати хоча б десять

номерів, то не відрізниш одиничний матеріал від усталеної рубрики. Однак не зважаючи на всі недоліки, рубрики все таки були.

Перша шпальта наповнювалася об'явами та афішами. Розміщувалися хаотично, але деякі мали свої постійні місця і вміщувалися кожного номера (наприклад, «Городской театр» і «Городская аудиторія» завжди розташовувалися першими з лівої сторони). Також, іноді на першій полосі друкували некрологи (наприклад, «Убитые горемъ мужъ, сынъ съ невесткой, дочери съ затьями и детьми, извещаютъ о смерти дорогой Соси Исааковны Віохинъ» і вказували дату і місце поховання).

II і III шпальти містили доволі багато різних рубрик:

«Телеграммы» - це інформаційна рубрика. В ній вказувалося місто, з якого надходила інформація (наприклад, «Петербургъ») і подавалися короткі замітки з цього міста, цікаві події, які трапилися. Розташовували зазвичай першими з лівого краю на II полосі.

«Отзвуки» - її вів постійний автор «Лорд Грей». В ній вміщували по 3-4 повідомлення, написаних в художньо-публіцистичному стилі. Вони представляли собою відгуки людини (людей), яка відвідала певні заходи і тепер описує саму подію і свої враження від неї.

«Мелочи дня» - її постійний автор «Шимоза». Вміщено 2-3 повідомлення, але вже на певну соціальну, побутову тематику. Наприклад, інформація про знижки – «окончательная распродажа» чи продаж старої будівлі, маніпуляції торговців.

«Местная жизнь» - це невеликі повідомлення з міста Херсона. Наприклад, про те, що в бібліотеці відбудеться засідання «общества» херсонських лікарів чи «Городская управа предполагаетъ приступитъ къ ремонту пожарного депо».

«Земская жизнь» - назва виділена курсивом. Це повідомлення з різних земств: «Уездное земство командировало фельдшера Качкаровского участка И. С. Бунтмона въ г. Москву на повторительные фельдшерско-акушерские курсы».

«Происшествия» - це невеликі замітки кримінального змісту: «Изъ квартиры А. Бродскаго совершена кража разных вещей на сумму 50 руб. Л. Соколова заявила о краже у нея куръ на сумму 2 руб.» та різна побутова інформація – «Экспортъ хлеба», «Досадная опечатка» (про помилку в газеті).

«Письмо в редакцію» - це листи від читачів різного характеру. Наприклад, звинувачення за певний матеріал: « Въ №77... напечатанъ по адресу... Шпиро въ стихотворной форме пасквиль возмутивший насъ какъ грубостью нападки такъ и дикостью не справедливый по своей незаслуженности. Полагаемъ, что «Дядя Донъ» былъ введенъ в заблуждение...». Або виказували свою подяку газеті за допомогу.

«По Руси» - повідомлення з усіх куточків країни різного характеру: «Похищение 14-летней девицы», «Свинина и петровские торговцы».

«Алешки» - вів «Зимовый». Редакція підписувала її «Отъ нашего специального корреспондента». В цій рубриці у жанрі репортажу з місця подій автор повідомляв інформацію з Олешків.

«Театръ и музыка» - її вів «La Vemole». Тут подавалася культурна інформація про театральні спектаклі. А основна увага автора сконцентровувалася на грі кожного актора: «Г. Ленинъ, артистъ городского театра прочель несколько вещиць, прочель хорошо и красиво и сорвалъ бурю аплодисментовъ». До того ж у цій рубриці у « №413 Пятница 11-го Января 1913 года» вперше серед інформаційних матеріалах газети була вміщена фотоілюстрація. Це була ілюстрація до театральної п'єси, а саме зображення однієї з її актрис.

Варто відмітити, що описувані театральні дії не завжди були маловідомими провінційними п'єсами. Серед них зустрічаємо і твори загальновідомі - «Украдене щастя», «Енеїда», «Наталка Полтавка».

«Городская аудиторія» - її постійний автор – «Съ». Тут подавалася також інформація про вистави, але в інший спосіб. Автор для своєї публікації брав один конкретний твір і коротко переказував читачам його

дію, яку бачив на сцені, сюжет і т.д. А вкінці давалася загальна оцінка п'єсі та акторам.

«**Портъ**» - для уваги читачів подавалися короткі повідомлення з порту: «6-го февраля въ Херсонъ прибудеть изъ Николаева «Ледоколь I». Если состояние льда позволитъ, то к тому же времени будетъ открыта навигація».

«**По уезду**» - розміщували кримінальні події.

«**Отчетъ**» - подавалися різні звіти з подій, або засідань.

Деякі рубрики були присвячені певним політичним подіям, які тривали вже тривалий час: «**Война Италіи с Турціей**», «**Война на Балканах**».

З «Понедельник 23-го Января 1912 года № 90» з'являється цікава розважальна рубрика – «**Развлечение и отдых. Задачи, шарady, шутки под редакцией г. Тень**». В ній для розваги читачів друкувалися різні загадки і т.д.: «Какое имя состоитъ изъ двухъ египетскихъ боговъ?», або «Какая провинція въ Китае сходна по названію съ республикой въ Америке?». Тобто з характеру таких загадок можна зробити висновок про інтелектуальні здібності читацької аудиторії.

З 1913 року з'являються нові рубрики: «**Событія дня**», де повідомлялися найзначніші події різного характеру, які сталися в місті Херсоні – «Труп изгрызанный крысами».

«**По Росіи**» - подавалися хронікальні події з Росії.

«**Маленькій фельетонъ**» - її вів «Горинъ». У ній автор у жанрі фейлетону піддавав осміюванню різні соціальні явища.

«**Судъ**» - в цій рубриці подавалася інформація про слухання, які відбуваються у зазначений день, які винесені вироки.

Літературні матеріали газети подавалися без рубрик, одразу під будь-яким новинним матеріалом. Так, наприклад, в декілька подач друкувалася «сценка» «Проводы» підписана «Вл. Потаповъ». Також майже в кожному номері друкувалися вірші від «Дядя Донъ».

Газета мала своїх кореспондентів, які друкувалися без зазначення рубрики. Вказувалося лише місто і автор, а далі викладалася коротка інформація, наприклад, «**М. Кривой-Рогъ**» підписаний «Александръ Вейнбергъ».

Також без рубрик друкувалися постійні автори газети: Гномъ - у художньо-публіцистичному стилі писав про різні події на соціальні теми (наприклад, «Живъ курилка!», «Сказка про белаго бычка или у семи нянекъ дитя безъ глаза»), Федоть да не тотъ, Ухо (наприклад, «Покушеніе на самоубійство пожарного»), Лорд Грей (наприклад, «Городское безобразне»).

Привертає увагу рубрика «**Событія дня**». У цій рубриці газета вміщувала актуальні події, що сталися в місті. Так, у газеті було вміщено замітку під назвою «Загадочное убійство», в якій повідомляється про те, що на вулиці Броніцькій в Петербурзі знайдений тяжко поранений робітник Іванов, який пізніше помер. Далі автор, прізвище якого не зазначено, наголошує на тому, що вдалося з'ясувати обставини смерті: *«Выяснилось, что вместе товарищами онъ встрѣчалъ Новый годъ въ технологическомъ институтъ, они возвращались домой, причемъ Ивановъ на веселее вышалъ раньше товарищей»*. Також зазначено у замітці, що згідно розпорядження охоронного відділення всі товариші Іванова затримані, на їх квартирах відбуваються обшуки. Закінчується матеріал підсумком про те, що померлий часто бував на різних студентських та робітничих вечірках, був учасником робітничого руху, і мотиви злочину ще не виявлені.

Цікавою є публікація під назвою «Катастрофы съ рабочими», яка за жанром є заміткою. У ній повідомляється про те, що робітники охтенського заводу пропонують відправити депутацію до адміністрації з вказівкою на необхідність застосувати запобіжні заходи у майстернях. Деякі робітники наполягають на тому, щоб *«послатъ въ думскую фракцію протестъ противъ допущенія къ отвѣтственнымъ работамъ, вслѣдствіе*

погони за дешевизной, технически неподготовленных лицъ». Так, наголошено на тому, що у Тифліській губернії на мідних рудниках Кандаурова вибухнув динаміт, в результаті чого загинуло 5 осіб. А в шахтах пастуховського рудника відбувся газовий вибух, загинуло 2 робітники. Замітки немає кінцівки, підсумку, вона закінчується лише повідомленнями про вибуху та кількість жертв. Матеріал немає підпису, автора.

Третім матеріалом рубрики «Событія дня» є публікація під назвою «Подкидыши». Це короткі інформаційна замітка за жанром, в якій повідомляється про те, що *«третьяго дня, въ 2 часа, у зданья духовнаго училища поднятъ былъ подкидышь мужскаго пола, который и отправленъ въ пріютъ».* Далі редакція наголошує на тому, що *«днемъ того же дня въ предмьстьи «Мельницы» на порогъ дома г. Бережнаго найденъ подкидышь женскаго пола, который также отправленъ въ пріютъ. Полиціей приняты мьры къ розыску матерей».* Публікація носить суто інформаційний характер, немає жодних авторських суджень, матеріал повністю відповідає рубриці.

Рубрика **«Мьстная хроника».** *«Сегодня прихожане Свято-Духовской церкви, на привозъ, чествуютъ престольный праздникъ въ придель во имя Преображенія Господня.»* *«Сегодня, 6 августа, состоится соединенное собраніе херсонскаго и дньпровскаго уездныхъ земствъ совмьстно съ херсонской городской думой, для избранія почетнаго попечителя херсонскаго реального училища».*

подавалися короткі інформаційні замітки про місцеві події, які відбувалися у місті. Головна особливість яких – актуальність, оперативність, точність, достовірність, суспільна важливість та значущість. За розміром не перевищували 1-2 речення. Заголовку та автора не мали.

У рубриці **«Театръ и музыка»** була подана така інформація: *«Въ четвергъ, 12 августа, въ Скадовскъ состоится въ мьстномъ театрѣ*

бенефись любимца публики – артиста Н.А. Раковского. Бенефицинтъ выступаетъ въ одной изъ лучшихъ своихъ ролей: антрепренера Вавилова, въ комедіи Максфельда «Разрушеніе Помпеи». Публика, давно ожидающая этого спектакля, какъ мы слышали, готовитъ таланливому комику цѣнные подарки».

«Петербургъ скоро увидитъ новаго исполнителя роли царя Оедора Иоанновича въ трегедіи Ал.Толстого. Въ конкуренцію съ г. Орленевымъ, прогремѣвшимъ этою ролью на всю Россію, вступають молодой артистъ александринскаго театра г. Юрьевъ, который булетъ играть царя Оедора въ ораніенбаумокомъ театрѣ».

Рубрика «Театръ и музыка» була постійною, друкувалася у кожному номері газети. У ній подавалася інформація про культурні події, творчі зустрічі, театральні вистави, спектаклі, прем'єри, про гру акторів, гостей, які приїжджали до міста з цікавими та незвичайними постановами. Друкували відомості про незвичайні, курйозні моменти, ситуації та інциденти, які траплялися в театрі. Для написання інформаційних матеріалів журналісти використовували тверду замітку – найпростіший жанр оперативного газетного повідомлення. Правилком якої є дотримання стандарту п'ятьох «W», який передбачає подавати опис новини як відповіді на п'ять запитань, які англійською мовою починалися літерою «w»: «what?», «who?», «where?», «when?», «why?», що в перекладі означає «хто?», «що?», «де?», «коли?», «як?..»

Протягом 1911-1913 рр. рубрика **«Мъстная хроника»**, наповнювалася актуальними матеріалами, в яких повідомлялися про події міста, зокрема в одному з номерів за 1913 р. зазначалося: *«Вчера на пароходъ рус. общ. «Тотлебенъ» выѣхалъ въ Одессу для обревизованія губерніи г. херсонській губернаторъ князь И.М.Оболенскій. Князя сопровождаютъ: врачевный инспекторъ д.с.с. Р.А. Сотничевскій, непремънный членъ губерн. присут. Н.В. Андреевскій и секретарь губернскаго правленія И.Д. Четыркинъ».*

«Вчера, 6 августа, въ помещеніи уѣзднаго съѣзда, происходило соединенное засѣданіе трехъ учреждений: херсонскаго и днѣпровскаго уѣздныхъ земствъ и херсонкой городской думы. Открывая засѣданіе, председатель Г.Л. Скадовскій заявилъ, что собранію предстоитъ заняться избраніемъ почетнаго попечителя херсонскаго реальнаго училища, но предварительно предложилось ознакомиться съ докладомъ...».

Рубрика «Мѣстная хроника» складалася з повідомлень міста Херсона, де повідомлялися про події суспільного та побутового характеру, а також проблеми міста, які виносилися на обговорення.

Проаналізовану першу публікацію відносимо до твердої замітки, прослідковуємо суворе дотримання стандартних вимог подачі новин, тобто вона містить відповідь на 6 головних запитань: Хто? Що? Де? Коли? Чому? Для чого?

Другу публікацію відносимо до м'якої замітки. Побудована за принципом перевернутої піраміди. Повідомляється про об'єктивно існуючі факти та події соціального розвитку суспільства з метою пізнавального, виховного впливу на аудиторію. У тексті присутні деталі, подробиці та супроводжуючі деталі

Загалом у рубриці «Мѣстная хроника» подається різножанрові та різнотематичні матеріали, які є структуровані та змістовні, оціночне судження журналіста відсутнє.

Розглянемо рубрику «Телеграммы», в якій зазначалося: *«Петербургъ. Сегодня, въ сороковой день по кончинѣ Наслѣдника Цесаревича Георгія Александровича, въ Цетрпавловскомъ соборѣ въ крѣпости, остслужена літургія. Въ соборѣ прибыли: Государь Императоръ, Государь-Наслѣдникъ, Великіе Князья, Великія Княгини и лица Государевой свиты. Къ сегодняшнему дню временная гробница надъ могилой въ Бозѣ почивающаго Цесаревича замѣнена гробницею изъ бѣлаго мрамора. По окончаніи литіи, Ихъ Величества и Высочества*

отбыли въ Новый Петергофъ. Къ вечеру Государь Императоръ и Государыня Императрица Александра Оеодоровна съ Августѣйшими дѣтьми отбыли изъ Новаго Петергофа въ Красное Село».

Інформаційна рубрика «Телеграммы» зазвичай була розташована на другій шпальті видання. У матеріалах цього розділу зазначалося місто, з якого надходила інформація (наприклад, «Петербургъ») і подавалися короткі подієві замітки про основні події зі столиці та Херсонської губернії. Не мали заголовку та автора, подавалася загальна інформація.

У рубриці **«Хроника Русской жизни»** подавалася така інформація: *«Правительствующимъ сенатомъ разъяснено, что фамилія, данная узаконеному лицу, можетъ бать присвоена и членамъ его семейства лишь по постановленію суда постредствомъ надписей на метрическихъ свидѣтельствахъ, которыя затѣмъ должны быть предъявлены въ духовную консисторію, для отмѣтки въ метрическихъ книгахъ».*

«На предстоящихъ осенью земскихъ собраніяхъ, при разсмотрѣніи вопроса о выдачѣ нуждающемуся крестьянскому населенію ссудъ , впервые будетъ поднятъ вопросъ о выдачѣ таковыхъ-же ссудъ и мелкопомѣстнымъ дворянамъ».

У рубриках подані короткі подієві замітки про те, що відбувалося у різних куточках світу. Новина одним реченням повідомляє: хто, що, де і коли відбулася подія. Причинно-наслідкові зв'язки дії залишаються «за кадром». Матеріал не дає відповіді на питання: як? і чому? Головне завдання – повідомити та ознайомили читача з інформаційною картиною подій. Переважає інформативність, стислість, точність, лаконізм, простота та ясність.

В одному з номерів газети за 1912 р. у рубриці «Мѣстная хроника» повідомлялося: *«Сегодня, въ 7 часовъ вечера, въ залѣ городского собранія, состоится засѣданіе чрезвычайнаго собранія*

гласныхъ городской думы, рассмотрѣнію котораго подлежатъ: 1) предложеженіе г. херсонскаго губернатора отъ 26 іюля 1899 г. о выборѣ трехъ членовъ и замѣстителей къ нимъ въ херсонское городское раскладочное по промысловому налогу присутствіе на четырехлѣтіе съ 1899 года, 2) докладъ управы о порядкѣ отдачи въ арендное содержаніе городской пахатной земли на 1899 – 1900 годъ (приведенный на столбцахъ «Юга») и 3) докладъ управы относительно выясненія экономическаго положенія населенія подгороднихъ хуторовъ на предметъ открытія общественныхъ работъ по случаю неурожая».

Жанр: класична тверда замітка. Повідомляється про важливі події громадського життя. Мета – проінформувати читачів, тобто дати уявлення про те, що саме сталося. Заголовку та автора матеріалу не має.

У рубриці **«Театръ и музыка»** йдеться про: *«Въ воскресенье, 8-го августа, въ театрѣ на Военномъ форштадтѣ, слушателями педагогическихъ курсовъ устроень былъ литературно-музыкальный вечеръ. Залъ театра былъ совершенно, переполненъ молодежью обоихъ половъ. Руководитель курсовъ Н.О. Бунаковъ прочиталъ лекцію на тему «Пушкинъ и великая воспитывающая сила его произведеній». Зрители и слушатели очень тепло и восторженно принимали всѣхъ исполнителей программы по чтенію и пѣнію – solo и хоромъ. Пѣніе сопровождалось аккомпаниментомъ фортепьяно. Очень удачно прошли сцены изъ «Бориса Годунова», въ обстановкѣ и костюмахъ этого театра, уже нами видѣнныхъ».*

Жанр: класична тверда замітка. У самій назві заховано її суть: замітити щось, "поставити мітку", виділити щось, загострити увагу. Заголовку та автора матеріал не має. Читачам надавалася інформація про те, що відбувся літературно-музикальний вечір, про гостей, які завітали на свято, про емоції, які отримали запрошені та про атмосферу, яка панувала у залі.

В одному з номерів за 1913 р. у рубриці «Мъстная хроника» подається така інформація: *«Въ воскресенье, 15 августа, въ день Успения Божіей Матери, херсонській Успенській каедральный соборъ торжественно чествовалъ храмовой праздникъ. Литургію совершалъ преосвященный Мемнонь епископъ ново-миргородскій, въ сослуженіи соборнаго причта...»*.

У рубриці «Корреспонціи» розміщувалася інформація типу, наприклад: *«Ново-Александровка (с.Засельской волости, херсонскаго уезда). На дняхъ, отъ неизвѣстной причины, сгорѣла у крестьянина хата. Сбѣжавшаяся на пожаръ сельская полиція была до того пьяна, что не видѣла не только пожарнаго обоза, но-врядъ ли видѣла и различала другъ друга. 3 августа вспыхнулъ у крестьянина сарай и таже полиція въ безобразно пьяномъ видѣ явилась учинять не порядокъ, а беспорядокъ»*.

Жанр: м'яка замітка. Матеріали містять подієвий привід та внутрішню тематичну зібраність. Основою проаналізованих публікацій є фактологічний опис. Розповідають про те, що відбувається в населених пунктах, підіймають основні проблеми та конфлікти мешканців.

У рубриці «Мъстная хроника» за 1913 р. подавалася така інформація: *«Вчера на пароходъ Рус.общ. «Тотлебенъ» имѣсть съ высокопреосвященнымъ Іустинномъ выѣхалъ въ г. Бериславъ преосвященный Мемнонь. Если состояние здоровья высокопреосвященнаго Іустина не позволитъ ревизовать церкви г. Берислава, то ревизию произведетъ преосвященный Мемнонь»*.

Даний матеріал відносимо до класичної твердої замітки. Повідомляється про важливі події громадського життя. Мета – проінформувати читачів, тобто дати уявлення про те, що саме сталося.

В одному з номерів за 1913 р. подавалася інформація про «**Новое здание 1-й женской Маріинской гимназіи**»: *«Сегодня новое здание 1-й*

женской гимназии гостеприимно откроет свои двери для многочисленных воспитанниц этого учебного заведения. Началу занятий будет предшествовать благодарственное Господу Богу молебствие и освящение здания, в классных помещениях которого легко и удобно устроятся до 600 учащихся, стесненные ранее относительно воздуха, света и места в старом здании гимназии».

Проаналізовану публікацію відносимо до жанру м'якої замітки. Подається детальний опис - відкриття нової жіночої гімназії. Журналіст дотримується принципу перевернутої піраміди, на початок виносить найголовніше, оціночне судження відсутнє.

З 1913 р. в газеті була рубрика «**Судебна хроника**», в якій друкували повідомлення типу: «*Мъстный богачъ г.Вайштейнъ на дняхъ фигурировалъ въ одесскомъ окружномъ судъ въ довольно некрасивомъ дѣлѣ, по иску его къ нькому Х.Лейбовичу, нуждою загнанному въ цѣпкія руки нашего херсонскаго дисконтера...*».

Жанр: м'яка (подієва) замітка, в якій висвітлено шість новинарних запитань (Хто? Що? Де? Коли? Чому? Для чого?), які збагачують бачення події. Присутня максимальна інформативна насиченість, повнота, детальність, точність і конкретність (цифри, назви, прізвища – зустрічаються майже у кожному реченні). Детальний, послідовно-хронологічний опис подій. Подається інформація про скоєння та розкриття злочину.

У рубриці «**Корреспонденції**» за 1913 р. друкувалася така інформація: «*Одесса. 1-го октября въ домъ Менделевича на Дерибасовской улицѣ открывається X-я выставка картинъ товарищества южно-русскихъ художниковъ. Юбилейная выставка обѣщаетъ быть интересною и разнообразною. Кромъ приведеній постоянныхъ экспонентовъ, на выставку будутъ доставлены вещи покойнаго Шишкина, Дмитріева, а также обѣщаны картины извѣстнаго художника Похитонова. Новинкою выставки явятся*

также гравюры художника-гравера Коренева и офорты. Выставка будет открыта в течение месяца. В ближайшую-жу субботу в литуратурно-артистическомъ обществѣ первой вечеръ сезона будетъ посвященъ обзору дѣятельности товарищества з 10 лѣтъ, причемъ въ помѣщеніи общества будетъ устроена выставка наболье выдающихся прирведеній нашихъ художниковъ южанъ. Выставка эта будетъ открыта только на время вечера...».

Жанр: м'яка замітка. Матеріал містить подієвий привід та внутрішню тематичну зібраність. Основою проаналізованої публікації є фактологічний опис.

2.3. Характер відділу оголошень в газеті

На нашу думку, саме відділ оголошень був основним джерелом прибутку редакції, адже видання вміщувало велику кількість рекламних оголошень і відділ займав половину її газетної площі. Була встановлена ціна для рекламних оголошень: 30 к., 20 к., 15 к. Об'яви розміщували на I і IV полосі, проте, іноді через нестачу місця друкували також і на II, рідше на III, однак якщо вони і виходили за рамки свого звичного місця, то це були лише поодинокі випадки.

Як зауважує дослідниця О. Рембецька, оголошення були досить різноманітного характеру. Постійними були об'яви про театральні вистави - «Городской театр», некрологи, послуги лікарів та стоматологів і т.д. До деяких додавалися ілюстрації. Наприклад, до реклами велосипедів вміщувалася ілюстрація людини на ньому. До «Магазинъ обуви А. И. Мельмана» - фото взуття (чобітки) [16, с.61].

Оголошення давали різні приватні підприємства: по продажу годинників – «Московскій магазинъ часовъ и золотыхъ вещей Ш. I. Шора», іграшки – «Дешевле чемъ везде игрушки и игры. Только въ оптово-розничномъ магазине К. Л. Коганова», побутові речі – «Вниманию хозяек! Керосиновое мыло без варки 10 к. ф.».

Але оголошення давали не лише підприємства. Можна знайти дуже багато цікавих об'яв сучасного типу:

- «Продается Пони и Экипаж».
- «Отдается квартира о 4 комнатах съ кухней со всеми удобствами».
- «Ищу место русской Бонны».
- «Приезжая дівица ищет место кассирши».
- «Необходимо каждому уметь красиво и скоро писать самый скверный почерк превращаю в 15 уроков на блестяще красивый».
- «Молодой человек ищет подходящие занятия по письменной части».
- «Студентъ СПб. Технолог. института остающийся в Херсоне до 1 января 1913 г. готовит и репетирует по предметам среди учеб. зав. Многолетняя практика, рекомендації».
- «Опытн. преподаватель, прослуживший 10 лет по Министерству Народного Просвещения говить в младшие классы сред. учеб. завед. и репетирует».
- «Утеряна багажная квитанция №16894. Нашедшего прошу доставить за вознаграждение...».

Таким чином, можна відмітити, що оголошення були досить різноманітного характеру. Видання відводило на них, як мінімум, дві шпальти. Отже вони дійсно були доволі прибутковими. Також варто відмітити сам зміст цих об'яв, адже вони були попередниками сучасних. І вже на початку ХХ століття, можна було зустріти оголошення про пошук роботи чи оренду житла, а також надання певних послуг.

Аналізуючи видання, зустрічалися цікаві моменти не тільки в його оформленні, а й, у першу чергу, в змісті матеріалів, адже деякі з них дійсно привертають увагу своєю незвичністю з сучасного погляду. Проаналізуємо деякі з них.

Газета «Херсонская Мысль» друкувала матеріали різного змісту і тематики, але великий обсяг займають кримінальні тексти. Проте

привертає увагу не їх кількість, а саме опис злочинів. За приклад можна розглянути матеріал у «№77 11-го Января 1912 года» під назвою «Самоубійство учителя Херсонских Мореходныхъ Классовъ В. А. Стерлингова».

Зміст його такий: Стерлингов отримав від свого друга А. Гаврилица щасливу новину – Стерлингов нарешті поступив у Політехнічний інститут. Щоб відмітити цю подію, вони пішли на квартиру до Гаврилица, з яким ще проживав учень Н. Н. Маріуц. Після обіду Стерлингов дістав револьвер системи «Бульдог» і почав гратися ним, а потім підставив до виска і застрелився.

Подібні публікації можна легко зустріти і в сьогоденних газетах, але вражає як детально, навіть з частинкою художності, описано положення трупа: *«А труп г. Стерлингова наклонился к спинке стула, руки опустились и он находился в сидячем положении все время до прибытия властей... За обеденным столом на стуле сидит труп самоубийцы. Одна рука у него лежит на столе, другая спущена. Воротник форменной тужурки расстегнут и правая сторожа сорочки и тужурки залиты кровью; перед ним чашка недопитого кофе и недокуренная папироса. Со стола еще не успели убрать и перед покойным лежит салфетка, которой он только что вытирал губы. Картина тяжелая и потрясающая».*

Такий художній опис, на нашу думку, не доречний в подібному інформаційному матеріалі. І може здатися, що автор ночами зачитується вторами Едгара Алана По чи Стівеном Кінгом, якщо так детально і страхітливо описує картину смерті.

Завдяки деяким матеріалам можна побачити, що відбувалося в самій редакції газети. Наприклад, сам редактор не злякався (хоча могла б постраждати репутація газети) надрукувати матеріал про проблеми газети – «Привлечение редактора к ответственности», де писалося: *«Редактор «Херсонской Мысли» привлекается к ответственности по 1039 и 1049 ст. Вчера редактору вручена повестка из коей видно, что сего 21 января в*

окружном суде будет разбираться дело о привлечении редактора за диффамацию и клевету в печати.

К ответственности привлекает частный поверенный г. Мефодиев, будучи недоволен отчетом в газете по поводу «праздника роз» в пользу «о-ва Ясли». В это время г. Мефодиев состоял председателем этого о-ва».

Дуже цікавими були вірші, які надсилав «Дядя Дон». Але ще більш цікавими були дискусії, які виникали між ним і читачами. Наприклад, була одна суперечка стосовно його вірша «Горе тому селу де Микита старостою». Це був гарний подієвий вірш, де Дядя Дон розповідав як «грубого и недалекого» Шпиро вибрали старостою синагоги. І в перший же прихід він закрив двері на замок і сказав:

*Когда окончится моление,
Я вас на волю всех пуцую,
Молитесь Богу – научу!*

Після цього вірша, в рубриці «Письмо в редакцію» надійшов лист, де було звинувачення автора в пасквілі і підписи від 20 людей: «*В №77... напечатан по адресу...Шпиро в стихотворной форме пасквиль возмутивший нас как грубостью нападки так и дикостью не справедливый по своей не заслуженности. Полагаем, что «Дядя Дон» был введен в заблуждение...».*

Але автор вірша не розгубився і відповів на цей лист ще одним віршем – «Его Очищают»:

*Я совсем не извеняюсь,
Что И. Шпиро рисовал.
Я ничуть не сомневаюсь,
Что лишь правду я писал.*

...

*Он весьма ведь примитивно
Старый способ приискал.*

*Двадцать подписей пассивно,
 От «своих» герой собрал.
 Дескать он большой родитель...
 Подтверждают все «свои»...
 Но один ли есть свидетель,
 Что все были взаперти?
 В синагоге там молились,
 Кто мог думать о беде?
 Их сто двадцать очутилось
 Под замком все как в тюрьме...*

Після цього вірша нападки на автора припинилися. І, напевно, дискусії такого роду лише привертали увагу читачів.

Видання друкувало матеріали такого роду, які зараз в серйозних газетах зустріти важко. Наприклад в «Пятница 13-го Января 1912 года № 70» був вміщений цікавий матеріал з оригінальною назвою «Пытка рукопожатий». В ньому автор описував скільки щорічно доводиться президенту Сполучених Штатів потиснути рук: *«В этом году президент Тафт пожал руку 8092 лицам, жена его почти стольким же... Рекорд был побит в 1907 г., когда президент Рузвельт в один прием пожал руки 10000 человек. В прошлом году президент принял 6053 посетителей за два часа и 30 минут, в 1909 году – 5573».*

Звичайно подібна інформація не становить особливої цікавості для нашого міста. Але вона заслуговує на увагу як мінімум своєю незвичністю.

В цьому виданні були матеріали, які знаходимо сьогодні у відділі привітань. Це наприклад – «Выигрыш 500 рублей», надрукований в «Воскресенье 29-го Января 1912 года №96». В ньому розповідалося: *«На долю города Херсона выпал выигрыш в 500 рублей. Выигрыш пал на билет местной крупной домовладелицы и благотворительницы г-жи Дунаевской. Как мы слышали, счастливица решила весь выигрыш*

пожертвовать на усилии средств для постройки здание Принабережской Таямудь-Торы».

Цікавим був матеріал «Правда ли?», автором якого була Марія Посадница. Він має оригінальну побудову, бо автор не вказує прямо на певний факт, а тому і не вводить себе в небезпеку. Вона пише про різні протизаконні, антисоціальні вчинки, але починає з фрази «Правда ли» тим самим оберігає себе і змушує замислитися читача над цим, чи так воно є: *«Правда ли, что санитарны врачи совершенно игнорируют базары, где продаются пищевые продукты и в особенности мясные, где зачастую можно найти мороженное мясо, зайца и т.п. продукты с таким «душком» от которого можно закачаться?».*

Але іноді друкували такі матеріали, події в яких часто доходили просто до абсурду. Наприклад, в «Четверг 26-го Января 1912 года №93» в рубриці «По Руси» був вміщений матеріал «Обезьяна обидила». І ось яка незвична подія і реакція постраждалого описана: *«Оригинальное и смешное дело случилось вчера в гражданском отделении окружного суда. Известный издатель учебников Маништейн жил на даче в Сестрореуке. Однажды на прогулке на него набросилась обезьяна, принадлежавшая г-же Чичаговой, и сильно покусала его. Маништейн вчинает Чичаговой гражданский иск, требуя возмещения убытков – 500 руб. на лечение и 1219 руб. 11 коп. за 21 день, в течении которых сие не мог заниматься издательством. Так как после поранения, нанесенного Маништейну, у него свело палец, и он, как сем заявляет «лишен эстетического удовольствия», так как он не может играть на рояле, то он требует, что бы г-жа Чичагова купила ему фонолу, т.е. самоиграющее пианино, и, таким образом, восполнила бы пробел в его удовольствиях. Дело по своей оригинальности и необычной постановке вопроса, возбудило огромный интерес в суде. Оно направлено к последствию».*

І, дійсно, це «оригинальное и смешное дело», адже позив, який склав постраждалих в деяких пунктах просто абсурдний і кумедний. Безперечно, подібні матеріали газети тільки приваблювали читачів.

Отже, здійснивши аналіз деяких матеріалів газети, можемо стверджувати, що вони, звичайно, ще далекі від норм та стандартів сучасних видань: не має чітких дотримань жанру (адже їх тоді ще й не було). Але, варто відмітити, що теми і події, які описувалися були дійсно цікавими та захоплюючими. Тут зустрічаємо дискусії між читачем та автором, що тільки підтверджує цікавість аудиторії. А, отже, можна стверджувати, що видання «Херсонская мысль» була читабельною на той час і задовольняла потреби читачів, висвітлюючи всі сторони життя.

ВИСНОВКИ

Газетна періодика XIX – початку XX ст. поступово перетворювалося на важливе громадське явище. Це явище міцно увійшло в життя суспільства і не тільки відображало його, а й було надзвичайно важливим чинником, що справляв істотний вплив на суспільно-політичний, духовний розвиток населення.

Усупереч негативним суспільно-політичним подіям початку XX століття преса на Херсонщині стрімко розвивалася. Масово почали з'являтися типографії, які окрім виконання замовлень адміністративних установ, почали друкувати періодичні видання.

На початку XIX століття при Херсонському губернському правлінні була заснована перша друкарня в місті. В 1863 році в друкарні Губернського правління були надруковані «Труди Херсонского губернского статистического комитета». Вони стали першим херсонським книжковим (тобто більше 48 стор.) виданням, що склалися з двох частин. Крім друкування офіційних видань Губернського правління друкарня досить активно виконувала замовлення різних установ і приватних осіб.

Перша в місті приватна друкарня Н.Й. Ващенко відкрилася в 1856 р. В 1886 р. її власником став М.К. Аспер, а після його смерті в 1888 р. - А.М. Ходушин (керувала справами друкарні його дружина О.Д. Ходушина). Після націоналізації на базі друкарні спадкоємців О.Д. Ходушиної - С.Н. Ольховикова та С.А. Ходушина був створений великий поліграфічний центр - Народна друкарня №2.

В цей період у Херсоні працює типографія Ф.З. Епштейна за адресою Воронцовська вулиця, будинок Баумгольца, де в період з 15 жовтня 1911 по 7 квітня 1913 року видається Херсонська громадсько-літературна газета

«Херсонская мысль». Редакція розміщувалася за адресою – *«по Витовской ул. против Потёмкинского бульвара въ домъ С.Я. Кесслер»*.

Газета позиціонувала себе як щоденна, безпартійна громадсько-літературна і комерційна газета. Редактором і видавцем був І.М. Кесслер. Виходила на чотирьох полосах, форматом 44 на 32 см. Коштувала 1 копію.

Звичайно не дивує мова видання. Херсон також знаходився під владою Російської імперії, її утиску і заборон. Тому мова газети – російська, використовувалася дореволюційна орфографія (тобто використання літер і, ъ, ѳ, ѵ).

Газета спеціалізувалася на друку подій Херсонської губернії, Російської імперії, новини з-за кордону, та літературно-художні матеріали.

Таким чином, друкуючи матеріали різного напрямку (від новинних до літературних), видання задовольняло різні прошарки населення, чим і була популярною.

В «Херсонской мысли» майже всі автори друкуються під цікавими псевдонімами. Це такі автори літературних матеріалів як Дядя Донь, Симфа, Тень (Ваша несчастная Тень), Гномь, К, Цви, Эльза, РЪ, Федот да не тот, Сарсь, Дека. Автори інформаційних матеріалів: Ухо, Вольдемар, Алешковець, З, Ичь, Дядя Пудь, Лордь Грей, Шимоза, Viola, La Vemol, Инкъ.

Газета мала власних кореспондентів: Александр Вейнберг, Николаев, Алешковец, Зимовий. А також присутні постійні рубрики, з закріпленими за ними авторами: «Алешки», «Театр і музика», «Отзвуки», «Революция в Китай», «Письма в редакцію», «По Руси» та інші.

Хоч в ті роки ще не існувало досконалої системи рубрик, але певні сталі рубрики в газеті існували: «Городской театр», «Городская аудиторія», «Телеграммы», «Отзвуки», «Мелочи дня», «Местная жизнь», «Земская жизнь», «Происшествія», «Письмо в редакцію», «По Руси»,

«Алешки», «Театр и музыка», «Портъ», «По уезду», «Отчетъ», «Развлеченія и отдыхъ», «Маленькій фейлетон», «Судъ».

На першій та останній шпальтах розміщувались рекламні оголошення та приватні об'яви. В цей період вони були актуальними і користувалися особливим успіхом. Досить цікавий зміст цих оголошень: пошук роботи, надання різноманітних послуг, афіші в театр, пошук зниклих речей. Це були попередники сучасних об'яв і, на нашу думку, основний прибуток видання.

Друга та третя шпальти відводилися під матеріали, які також були досить цікавими, а деякі навіть оригінальними. Такі рубрики як, «По Руси» та «Телеграммы» подавали інформацію з різних куточків країни.

Цікаво, що деякі рубрики, наприклад, «Алешки» підписувалися «От кореспондента», а отже можна підмітити, що видання мало свою мережу кореспондентів, які постачали інформацію з різних куточків губернії.

Серед власних матеріалів великий об'єм займали кримінальні події, до опису яких автори застосовували нестандартний підхід. Вони занадто сильно деталізували опис і не просто сухо викладали інформацію, а застосовували певні художні описи. І ти самим перетворюючи звіт про подію у художню розповідь на основі реальних фактів. З одного боку це свідчить про недосконалу майстерність авторів і відсутність строгого дотримання жанру. Але саме такий недолік у видання перетворили у гачок, на який «чіпляли» читачів.

На сторінках видання були присутні літературні матеріали: вірші, розповіді, фейлетони, які друкувалися в декількох подачах. І саме в цьому відділі була помічена цікава дискусія між автором віршів «Дядя Дон» і обуреними читачами.

Для зворотно зв'язку з читачами існувала рубрика «Письмо в редакцію», де читачі писали звернення до редактора, відгуки про матеріали, виказували подяку чи невдоволення.

Видання мало власних авторів, переважна кількість яких використовувала цікаві псевдоніми: Дядя Донь, Симфа, Тень (Ваша несчастная Тень), Гномъ, К, Цви, Эльза, РЪ, Федот да не тот та багато інших.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бэлий Д. Петро Соколов – рідному місту Херсону // Константи: Альманах соціальних досліджень. – ВАТ «ХМД», 2006 р. - № 1 (12).– 153 с. – С. 115 – 117.
2. Видано в Херсоні: 1842 – 1942: Кат. Місцевого друку /ХОУНБ ім. О.Гончара; Авт.-уклад. Ленсберг О.В.; Відп. ред. Зелена Л.І. – Херсон: ВАТ: Херсонська міська друкарня, 2009. – 200 с. – С. 6 – 7.
3. Газеты Херсона // Мой город – Херсон. – Режим доступу: <http://www.mycity.kherson.ua/gazety.html>
4. Гребцова И. С. Периодическая печать в общественном развитии Южного степного региона Российской империи (вторая треть XIX в.): монография / И.С.Гребцова. – Одесса, 2002. – 407 с.
5. Животко А. Історія української преси / Упоряд., авт. іст.-біогр. Нарису та приміт. М. С. Тимошик. – К.: Наша культура і наука, 1999. – 368 с.
6. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості: Підручник. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Львів: ПАІС, 2004. – 268 с.
7. Иванов В. Ф. Техніка оформлення газети: Курс лекцій. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. – 222 с.
8. Из истории Херсона // Таврия News информационное агентство. – Режим доступа: <http://tnua.info/analitika/3153-iz-istorii-xersona-osobnyak-sokolova.html>
9. История городов и сел Украинской ССР: В 26 т. Херсонская область / АН УССР. Ин-т истории; Гл. редкол.: П. Т. Тронько (пред.) и др. – К.: Гл. ред. Укр. сов. энцикл. АН УССР, 1983. – 667с.
10. Михайлин І. Л. Історія української журналістики XIX століття: Підручник. – Київ: ЦУЛ, 2002. – 832 с.

11. Місцеві газети у фондах Херсонської обласної універсальної бібліотеки імені Олеся Гончара, 1865-2009: каталог/ Херсонська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Олеся Гончара; уклад. Л.І. Зелена. – Херсон: ХОУНБГ, 2012. – 269 с.

12. Отчет комиссии по устройству электрического освещения в городе Херсоне. – Херсон, 1910. – С. 2-5.

13. Первые газеты Херсона – Режим доступу: http://www.artkavun.kherson.ua/pervye_gazety_hersona.htm

14. Пиворович В. Б. Улицами старого Херсона: альбом / В. Б. Пиворович, С. А. Дяченко. - Херсон : Персей, 2002. - 196 с.: ил.

15. Пресса далекая и близкая // Захаров Александр 2006-2008 // Публикации и книги //Мой город – Херсон. – Режим доступу: <http://www.mycity.kherson.ua/avtory-ag/zaharov/pressa.html>

16. Рембецька О.В. Структурно-тематична та жанрова характеристика газети «Херсонская мысль» (1911-1913 pp.) // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика» : зб. наук. праць / ред. проф. В. Олексенко та ін. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2016. – Вип. 26 – С. 61-65.

17. Рембецька О.В. Культурне життя міста Херсона на шпальтах газети «Копейка» (1909-1917 pp.) // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика» : зб. наук. праць / ред. проф. В. Олексенко та ін. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2015. – Вип. 23. – С. 89-93.

18. Рембецька О.В. Рекламні оголошення на сторінках херсонської газети «Копійка» (1909-1913 pp.) // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика» : зб. наук. праць / ред. проф. В. Олексенко та ін. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2017. – Вип. 28– С. 87-91.

19. Родной край // Газеты Херсона // Мой город – Херсон. – Режим доступу: <http://www.mycity.kherson.ua/gazety/r-kray.html>

20. Родной край за 1917 рік // Старий Херсон. – Режим доступу: <http://unr.at.ua/photo/2>
21. Слабченко М.О. Гастрольно-концертне життя Херсона кінця XIX – початку XX століть як чинник соціокультурного розвитку міста) / М.О. Слабченко // Теоретичні та практичні питання культурології. – Мелітополь, 2009. – Вип. XXVI. – С. 7 – 13.
22. Слабченко М.О. Соціокультурна панорама губернського Херсона на межі XIX – XX століть / М.О. Слабченко // Мистецтвознавчі записки. – К., 2006. – Вип. 10. – С. 183-187.
23. Тертычный А. А. Жанры периодической печати Учебное пособие. — М.: Аспект Пресс, 2000 - 310 с.
24. Тимошик М. С. Книга для автора, редактора, видавця: практ. посіб. / М.С. Тимошик. — 2-ге вид., стереотипне. — К. : Наша культура і наука, 2006. — 560 с.
25. Хронологическая летопись // «Таврида». – Режим доступу: http://tavrida.in.ua/history/?section=gel_dor
26. Форостян А.Ф. Висвітлення в періодичній пресі II половини XIX століття питань освіти, науки та культури Півдня України // Збірник наукових праць. Випуск 40. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2005. – С. 354-358.
27. Форостян А.Ф. Культурні традиції освітньої галузі Півдня України в XIX ст. // Теоретичні та практичні питання культурології: Зб. наук. ст. – Вип. XIII. – Мелітополь: Вид. «Сана», 2003. – С. 73-78.
28. Шушляннікова Н.В. Духовне життя Херсонщини XIX – поч. XX ст. // Південний архів (історичні науки). – Вип.6. - Херсон: ХДПУ, 2002.- С.99-102.
29. Шушляннікова Н. В. Культура Херсона XIX ст. // Збірник наукових праць "Південний архів" // Міністерство освіти і науки України; Херсонський державний університет, Історичний факультет;

Державний архів Херсонської області. – Історичні науки. – Вип. 12. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2003. - 260 с.

30. Шушляннікова Н. В. Основні напрямки історичних досліджень друкованих видань України та її Півдня ХІХ – поч. ХХ ст. // Збірник наукових праць. – Вип. 6 – 7. – Херсон: Айлант, 2000.

31. Шушляннікова Н. В. Розповіді із історії херсонського краю: Монографія. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2003. – 207 с.

32. Шушляннікова Н. В. Щодо поповнення списку періодичних видань Півдня України ХІХ – поч. ХХ ст. // Збірник наукових праць. – Вип. 6 –7. – Херсон: Айлант, 2000. – С. 79-84.

ДОДАТКИ

Выходные 5-го Февраля 1912 года № 102. Цѣна 1 копейка. Издания годъ 1-й.

Ежедневная, безпартійная, общественно-литературная и коммерческая газета.

ХЕРСОНСКАЯ МЫСЛЬ

ТАКСА ЗА ОБЪЯВЛЕНИЯ:	
Первой страницѣ впереди текста за строку петица	30 к.
Въ 2-й и 3-ей страницѣ	20 к.
Въ остальномъ текствѣ	15 к.
Въ день ищущихъ трудъ и занятій 15 коп. за объявленіе.	

УСЛОВІЯ ПОДПИСКИ:
 Съ доставкой на домъ:
 1 годъ — 4 р. —
 6 мѣсяцъ — 2 р. 30 к. —
 3 мѣсяца — 1 р. 20 к. —
 1 мѣсяцъ — 35 к. —

ВЫХОДИТЬ ЕЖЕДНЕВНО.

Редакция и контора помѣщаются по Витовской ул. противъ Потемкинскаго бульвара въ домѣ С. Я. КЕССЛЕРЪ.
 Принимаемая для напечатанія рукописи обратно не возвращаются.
 Для личныхъ объясненій редакция открыта ежедневно отъ 11 до 2-хъ.

Городской театрѣ
 Русская драма Н. Д. Лебедева
 въ кресле 6 февраля два спектакля. Утромъ послѣдній прощальный
 утренній спектакль и, естественно будетъ

КАМО ГРЯДЕШИ

въ 5 дѣйствиыхъ и 6 к-рт.
 — ВЕЧЕРОМЪ —
 Послѣдній прощальный спектакль (сборный).

ПРЕДСѢДАТЕЛЬНИЦА
 Херсонскаго мѣстнаго управленія Россійскаго О-ва Краснаго креста
А. М. Гребеницъ,
 приступая къ устройству въ городскомъ театрѣ лоттерей-
 аллеги съ пользо населенія губерній, пострадавшихъ отъ
 неурожая, обращается съ покорнѣйшей просьбой ко всѣмъ,
 сочувствующимъ облегченно участи нуждающихся содѣй-
 ствовать матеріальному успѣху лоттерей, присылкой вещей
 или денежнымъ пожертвованіемъ.

ребукются мальчики для разноски газет на жалованье

Городской театр

Надежды Михайловны ГОНДАТТИ

Въ пятницу 11 янв. НОРА Кукольный Домъ драма въ 3 д. Писана Нора—Н. М. Гондатти.

билеты продаются въ кассѣ театра.

Михайловны ГОНДАТТИ

Въ субботу 12 янв. ДИКАРКА комедия въ 4 д. Островскаго. Вара—Н. М. Гондатти.

Цены мѣстамъ бенефисная.

Только 3 гастроля

Въ воскресенье 13 янв. Прошлява гастроля ЗАЗА

Начало въ 8 час. вечера.

ГОРОДСКАЯ АУДИТОРИЯ.

Украинск. худом. воля укр. и русск. ерством. Л. Оршанова и В. Л. Данченко.

Маруся Богуславка

Начало въ 8 час. вечера. Въ субботу 12 января «Большой УКРАИНСКИЙ ВЕЧЕР» въ театральн. до 2 ч. ночи.

Бюсконъ бывш. ЗАЙДЕРА

Со среды 9 января и вся программа картинъ драма въ 3 частяхъ. Исторія какихъ много Товариство добродѣтелей, комич. СУТКИ въ МОГИЛѢ драма. Бр. Бруксъ

Театръ Модернъ

Со вторника 8 января новая программа картинъ драма въ 3 частяхъ. Исторія какихъ много ГОНТРАНЪ и НЕЗНАКОМКА комич. Пате журналъ хроника. 1. Г-на ЖАКО. 2. А. ФРЕДИ.

ШКОЛА КРОЯ по методѣ КОНОПКИ

мастерск. дамскихъ платъ М-ме ГОВЪ. Эрделевска д. Чивьявой.

НУЖНА

кухарка. Адресъ въ кавт. рѣ.

Требуется пожелая ии телегентная дама на полномъ пансіонѣ и зобольш. жалованія въ кач. экономки и чтицы. Узнать въ редакц. „Херс. М.“

ДОКТОРЪ М. М. Каминскій возвратился и возобновилъ пріемъ больныхъ.

Сукоинно-Мануфактурный магазинъ С. М. Алексѣевъ Н. И. Таранцовъ

Херсонъ, Суворовская ул. домъ 44. Послеъ баланса магазина Цѣны на всѣ товары назначены ФАБРИЧНЫЯ.

Продажа производится за наличный расчетъ.

ДОКТОРЪ Б. М. КОГАНЪ

Болитца мочевоп. (остр. и хрон. гоноррея.) Неверческія, сифилисъ, кожныя. Лечение 914 и исцѣдов. Крови—реакція Вассермана. Пріемъ отъ 12 до 2-ух и отъ 6-ти до 8 ч. Адресъ: Успенск. пер., уг. Эрделевскій п. Тарале, противъ сквера, тел. 409

Утеранный

миско рег. селъ 7 лъ Грива с. г. за подписью Григоріа Соломоновича Кришинева гдѣ значится въ тектѣ „вексель имѣеть силу и 44 р.“—бланкъ въ 50 р. ст. выданы на сборствъ П. З. Л. Грива, прішу считать вѣдѣлсі вѣдѣлсі. П. шедшого селъ вѣдѣлсі. Пріемъ пруду доставить въ вознагражденіе по слѣд. адр. Михайловска, д. Гриваабд кв. Абрсонъ.

М. М. Дерфель

Пріемъ больныхъ отъ 9 до 2 и отъ 4 до 6 час. Суворовскій д. Димитра радомъ съ Соудител. Б-ль. ЗУВНОЙ ВРАЧЪ Ц. М. Чаусовская

ДОКТОРЪ Л. А. Литинскій

Кожныя, сифилисъ и венерическія. Новѣйшіе методы востѣдованія и леченія. Пріемъ отъ 8-10 ути 6-8 веч. ул. Гоголя и Гаврибловск. д. Шрайсера бывш. Гурфинкела

ДОКТОРЪ Г. А. Медвѣдоискій

специально болѣзней Уха, Носа и Горла Пріемъ отъ 10—1 ч. дня и отъ 4—6 веч. Торгов. й керулоку д. Бомъ ея.

Зубной врачъ Семень Семеновъ Мышковскій

Черѣкъ на Норе въ домъ Холуши съ типографіей. 9-2 и ст

не унывали:
ро прекратится!
не прекращалось
десятки тысячъ
въ искустель-
западная Европа;
осьда" звалъ
ой счетъ...
вотъ военная
сь, въ Лондо-
конференція".
возвали:
ы, вѣдь, гово-
вали. Теперь
у и благово-
ропѣ. Какъ же,
уть... Благо-
рвной конфе-
ли себя от-
то полити-
обновилась:
руется со
поли идетъ
итиковъ",
оказались
они все
ками дѣ
ь тѣль,
ова не-
е:
атковре-
буду-
мира"...
полити
но бы-
ся.

этотъ... среди овла дня?
Правда ли, что на маскара-
дуть допускаться маски, —
рекомендаціямъ членовъ
и такимъ образомъ общество
маскарады снимутъ ярлыкъ
названіемъ „Домъ свиданій“
Правда ли, что иѣкоторы
ды" кредитуются въ Банку,
проц. годовыхъ и отдають в
эти деньги по двадцать чет
пента и такимъ образомъ
щаются за счетъ несчастны
торныхъ придушило тяжело
Правда ли, что появивш
содержитъ такія интес
читательныя явч, въ особенн
балкой и на Военномъ форта
что даже нашъ бичъ микроб
бактерій Д-ръ Аршавскій
ся, если ихъ увидить? И
правда, то казія мѣры предпр
маеть и намѣрено предприн
ша городская санитарная
въ виду угрожающей по
губерніи?
Правда-ли, что наши торго
а въ особенности ихъ прик
стали обращаться съ публи
диво и не отпускають больш
данныхъ" словечекъ и эпитет
адресу покупателя, если
тедь у нихъ ничего не беретъ?
Правда-ли, что санитарны
чи совершенно игнорируютъ
ры, гдѣ продаются пищевы
дукты и въ особенности мя
гдѣ зачастую можно найт
женное мясо, зайца и т. п.
ты съ такимъ „душкомъ“
торого можно закачаться?
Правда-ли что...

ПЕТЕРБУРГ
Царское Село Сазоновъ.
Кіевскій помѣщикъ К.
внесъ 50000 рублей на шко
де, раскрытую на-дняхъ
будъ.
Операція Вальцелой про

Война

Возобновленіе во дѣйствій.

Планъ предстоящихъ
Въ русскихъ диплом
кргахъ предполагають,
тъ на давній великим
ми балканскимъ сою
въ не начинать вой
дѣю-вія на дняхъ во
Операція огранича
бомбардировкой и шт
аюшля, что займетъ
сколькитъ дней.
Послѣ Бѣтія Адр
бвоятся мѣтны пер
Что касается опе
таджѣ, то, по чѣв
ныхъ дипломато
чѣтся только съ
ня. Въ планѣ бал
къ эти операціи

Атака Ад

КОНСТАНТИ
двѣямъ турецк
Болгары начал
Адрианополи по
ни.
О ф ф и ц
Чатаджи дов
воѣровка Адриан
Формально
по здѣши

еие школь
Остальные
го обриво
гетройства
зленъ въ
у образу
положе
въ само-
намъ чан-
области
кого хо-
отучается
ываемые
н т. п.
ложеніи
бужден-

ма обократитъ ассигнованіе
мощеніе и ремонтъ улицъ до 99007
руб. 77 к.
Технической смѣтой замости
тальема работы исчислены были
въ 59500 р. такимъ образомъ про-
ектъ смѣты сбалансировался водѣд-
ствіе уменьшенія такихъ раско-
довъ, производство коихъ тѣсно
связывается съ благоустройствомъ
города.

По постановленію думы 31 ок-
тября 1912 г. внесется покаян до

И ярость ихъ тупой была.
Искалъ тебя
Въ мерцаньи звѣздъ;
Въ струяхъ луча
И въ скакѣхъ грезъ,
И ты пришла
Нежданно, вдругъ,
И жизнь взяла,
Мой ранній другъ.

Потокъ.

въ кон. в. Монастырскій
Островскій 10 кол. М
20 кол. Гр. Хр
Корсувскій 10
5 кол. Ф. Даш
Корсувскій 1
кол. отъ пасса
Е. Дѣдова 1 р
въ полъзу Кар
Поступило
родской управ
екъ въ полъзу
каковня вруп
Ирсытъ
въ редакцію

СОБЫТІЯ ДНЯ.

Загадочное убійство.

На Бронницкой улицѣ въ Петер-
бургѣ найденъ тяжело раненымъ
рабочій Ивановъ, который умеръ.
Выяснилось, что вмѣстѣ съ товарища-
ми онъ встрѣчалъ Новый годъ въ
технологическомъ институтѣ, и воз-
вращались они ночью изъ института
та домой, причемъ, Ивановъ на ве-
селе вышелъ раньше товарищей.
По распоряженію охранного отдѣле-
нія, всѣ товарища Иванова задер-
жаны, и въ квартирахъ ихъ произ-
ведены обыски, закончившіеся отоб-
раніемъ переписки. Ивановъ, по
словамъ „Рѣчи“, неоднократно бы-
валъ на рабочихъ и студенческихъ
вечеринкахъ, дѣятельно участво-
валъ въ рабочемъ движеніи. Моти-
вы преступленія пока не выясне-
ны.

Катастрофы съ рабочими.

Въ связи съ новымъ взрывомъ
рабочіе охтенскаго завода предло-
жили отправить депутацію къ
му администраціи съ указаніемъ на
необходимость немедленно принять
мѣры предосторожности въ мастер-
скихъ. Часть рабочихъ настаиваетъ
на томъ, чтобы послать въ думскую
и с.-д. фракцію протестъ противъ до-
пущенія къ отвѣтственнымъ рабо-
тамъ, вслѣдствіе погони за деше-
вой визной, технически неподготовлен-
ныхъ лицъ.

Въ Тифлисской губ. на мѣд-

ныхъ рудникахъ Кандурова взор-
вался динамитъ, убито 5 человѣкъ,
1 раненъ.

Въ шахтѣ номеръ четырнадцать
тѣхъ пастуховскаго рудника произо-
шелъ взрывъ газовъ. Погибло двое
рабочихъ. По несчастливой случай-
ности, остальные рабочіе, число ко-
торыхъ доходитъ до ста, во время
взрыва отсутствовали.

Подкидыши.

Третьяго дня, въ 2 часа дня, у
зданія духовнаго училища под-
нятъ былъ подкидышь мужскаго
пола, который и отправленъ въ
пріютъ.

Днемъ того же дня въ пред-
мѣстьи „Мельницы“ на порогѣ до-
ма г. Бережлага найденъ подки-
дышь женскаго пола, который
также отправленъ въ пріютъ.

Полиціей приняты мѣры къ
розыску матерей.

Мѣстная жизнь

Гор. управой передано въ
думу съ благопріятнымъ заключе-
ніемъ заявленіе херсонскаго спор-
тивнаго кружка и Н. Батенко о
передачи послѣднимъ обществу
мѣста, зааренд. подъ циклодромъ.

Староста Свято-Духовской
церкви М. Фадѣевъ обратился въ

Театр

Гор.

Мѣ гасп

Въ са-
туаръ въ
редъ намъ
Н. М. Го
Нору, Д
Зазн. Ар
со своей
для насъ
винокъ.
являли
няго В
проход
дати,
шасть
пожал
томъ
сразу
ный
ный
вамъ
Н. П
нал

№ 100.

Сто дней прошло так незаметно:
Нашь сотый номер вышел в свет.

Письма об этом — трафаретно...
Но и молчать ведь смысла нет!..

Мы дружно празднуем сегодня
Желанный праздник, дорогой. —
Надѣясь, волю Господней,
Пойти и впредь одной стезей.
Внимать не станем мы „остротамъ“;

Цѣной одной мы ихъ цѣнимъ...
Освѣтимъ только санкюстамъ,
Всегда молчаніемъ однимъ...

И в сотый разъ мы повторяемъ:
Девизъ нашъ: тайны вскрывать!.. —
Въ „Херсонской Мысли“ проявляемъ

Лишь то, что нужно освѣщать!..

Нашь номеръ тысячный — желаю
Редактору и намъ вѣдать.
Читателю я предлагаю:

У насъ защиту впредь искать...

Мы дружно празднуемъ сегодня,
Желанный праздник, дорогой. —
Надѣясь, волю Господней,
Пойти и впредь одной стезей!..

Дядя Донъ

членовъ...
самсубійтв...
нитки.

Все отдали
у нихъ. Почти
уголь комнаты
А къ дому
прибывали и
дидатовъ въ с

ЦВѢТНИ

„Цестрия
вчера на за
сердцу херс
оказавсь оч

Почтенны
ему остроумі
каго „армян
сущей ему
ности автор
окатить его
тѣмъ, что

„Родной Р
безопасное
жется, а в
туртрегерст

ригеновт,
мѣсто и е
слугу, что
досѣднѣй

Даже,
гаеть бер

иго.
къ рабо-
тавни и
своимъ
руки и
имъ,
заръ-

дности,
мрение
гъшали
съ со-
езрабо-

ера.

игерь
наго
о са-
нами-

разор

изъ
каз-
оски
оло-
нная

изъ
съ

уе-
П.

Г.
ра-
ии
ка-
мъ
съ

В. Т. Виноградскаго 3 руб. и
отъ Васильева 1 руб.
Всего съ прежде поступившими
15 руб. 92 коп.

Театръ и Музыка
Городской театр